

**CONFLICTE ARMATE ȘI SECHESTRĂRI
DE UNITĂȚI MILITARE ROMÂNE ÎN ZONA
MIHĂILENI – DOROHOI LA RETRAGEREA TRUPELOR
RUSE DE PE FRONT (DECEMBRIE 1917 - IANUARIE 1918)**

Ion I. SOLCANU*

Rezumat. Încă din primăvara anului 1917, molima bolșevică infestază trupele ruse, îmbolnăvindându-le: soldătimea își destituie, degradează, arestează și chiar ucide pe proprii ofițeri, ridicând în locul acestora ofițeri inferiori sau simpli soldați după modelul praporcicului Krylenko numit, la 9/22 noiembrie 1917, de noua putere a Sovietelor, generalisim al Armatei ruse, comandant șef al Cartierului General. Fenomenul ia amploare în toamna și iarna aceluiași an. În armata rusă de pe frontul din Moldova se instaurează anarhia. În retragerea lor spre Rusia, indivizi izolați și organizați în bande se dedau la furturi, jafuri și chiar crime; bande, detașamente și unități ale trupelor ruse bolșevizate ocupă fără autorizare trenurile. Populația civilă este terorizată. Pentru a pune capăt dezordinilor, Marele Cartier General Român dispune dezarmarea trupelor ruse și afluirea acestora pe trasee stabilite. Unele corpuri ale armatei ruse, instigate de trimiterea lui Lenin și Krylenko, se opun dezarmării. Drept consecință, în zona de graniță a județelor Botoșani și Dorohoi au loc conflicte armate între trupele române și foste aliate ruse. Acestea reușesc chiar să captureze opt ofițeri și șase plutoane (215 oameni) din armata română care sunt trecute peste graniță, iar ofițerii români batjocoriți. Un comando reușește eliberarea și aducerea acestora în România.

Cuvinte-cheie: *Primul Război Mondial, 1917-1918, frontul din Moldova, Iași, bolșevizarea trupelor ruse, trupele ruse bolșevizate se opun cu forța dezarmării, județele Botoșani și Dorohoi, generalul rus Șerbacev, Marele Cartier General Român, generalul Prezan, generalul Rujinski, Petrograd, Lenin, praporcicul Krylenko, Mihăileni, Mamornița, generalul Stan Poetaș, colonel Rasoviceanu, colonel Scărlătescu, colonel Georgescu, trupele ruse capturează opt ofițeri și șase plutoane din armata română*

I. Dezagregarea Armatei ruse de pe frontul român. Măsurile Marelui Cartier General pentru menținerea ordinii și protejarea populației

Semnele dezagregării armatei ruse de pe frontul român apăruseră încă din vara anului 1917, la Mărăști, Mărășești, Oituz. Frecvențele abandonări ale trupelor ruse de pe câmpurile de luptă au culminat cu episodul bătăliei de la Irești, din 28

---

* Profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea 'Al. I. Cuza', Iași, Președintele Secției de Științe Istorice și Arheologice a Academiei Oamenilor de Știință din România.

august 1917, atunci când Divizia 124-a rusă a fugit literalmente din fața inamicului, imediat ce acesta a început înaintarea. Comentând evenimentul, însăși șeful Statului Major al Armatei a IV-a rusă, generalul Monkevitz declara că *În timpul bătăliei de la Mărășești mă găseam lângă trupele române [...]; îmi este, prin urmare, permis de a spune că în aceste zile tragice bravura românească a fost minunată [...]. În a doua jumătate a lunii august se stinse această serie de lupte, cele mai înverșunate din anul 1917 de pe frontul român și care dădură românilor dreptul de a se socoti învingători. Pentru trupele ruse, în schimb, a fost cântecul lebedei. Chiar în cursul bătăliei atitudinea unor unități a fost cu adevărat criminală. O divizie, aproape completă, a luat fuga la primul contact cu inamicul¹.*

Molima bolșevică infestează trupele ruse, îmbolnăvind-le: soldășimea își destituie, degradează, arestează și chiar ucide pe proprii ofițeri, ridicând în locul acestora ofițeri inferiori sau simpli soldați după modelul praporcicului² Krylenko numit, la 9/22 noiembrie 1917, de noua putere a sovietelor **generalisim al Armatei ruse, comandant șef al Cartierului General**³.

Armistițiul de la Brest-Litovsk din 5 decembrie 1917, urmat de cel de la Focșani (9 decembrie 1917) grăbește dezagregarea Armatei ruse de pe frontul român. Ofițerii ruși, lipsiți de orice autoritate nu-și mai puteau controla subordonații. Dimpotrivă, ei trebuiau să dea ascultare sovietelor constituite pretutindeni. Unități întregi sau cete izolate, părăseau frontul în disprețul ordinilor și regulamentelor. Aprovizionarea și întreținerea imensei armate ruse din România fuseseră grav afectate încât, în scurgere spre casă, însoțite de mii de atelaje – căruțe, trăsurile, caii care tractau tunurile etc. – se îndestulau cu alimente și furaje jefuind și prădând populația și așa sărăcită de anii de război și achiziții forțate. Șoselele și drumeagurile țării deveniseră impracticabile datorită coloanelor nesfârșite ale trupelor, căruțelor, atelajelor de tractare a materialelor de război. Pentru deplasarea mai rapidă și comodă, soldații ruși deturnau adeseori trenurile sub amenințarea armelor.

Țara era în prag de catastrofă. Starea de nesiguranță care domnea determina Ministerul de Război să solicite, încă din 22 noiembrie/5 decembrie 1917, Comandamentului militar al capitalei de atunci, Iași, generalului I. Herescu, *urgente măsuri pentru întărirea pazei* la depozitele centrale de echipamente⁴. În atari condiții Guvernul, Comandamentele român și rus, în deplină înțelegere,

¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, vol. II, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989, p. 195.

² Grad în armata țaristă, echivalentul sublocotenentului.

³ P. Constantinescu-Iași, Al. Vianu, N. Copoiu, Gh. Cazan, *Marea Revoluție socialistă din Octombrie. Schiță istorică*, Editura politică, București, 1967, p. 292.

⁴ Solicitarea era înaintată la 22 noiembrie/5 decembrie 1917, cf. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Pitești (în continuare CSPAMI-Pitești), *Fond, 4482, Regimentul 9 Vânători*, Ds. 31, fila 80.

convin asupra unor măsuri care să pună la adăpost populația de jafurile și chiar crimele provocate de trupele ruse în scurgerea lor spre Rusia.

La 2 decembrie 1917 (s. v.), Marele Cartier General emitea, sub semnăturile generalului Prezan, șeful Statului Major General însărcinat cu comanda armatei Române și a lt.-col. [Ion] Antonescu, șeful Biroului Operații, ordinul circular nr. 5 424. În expunerea de motive se preciza că *indivizi izolați și organizați în bande se dedau pe față la furturi, jafuri și chiar crime; că bande, detașamente și unități ocupă fără autorizare trenurile, iar prin violență și amenințări cu arme silesc funcționarii căilor ferate să pună trenurile în mișcare contra orarelor deja stabilite de autoritățile în drept. În consecință pentru a pune capăt dezordinilor semnalate* Marele Cartier General dispunea ca pe viitor deplasarea trupelor pe Căile Ferate Române era posibilă numai cu ordinul său; se interziceau *atrupamentele în apropierea căilor ferate, în deosebi între Ungheni și Iași. De asemenea, era oprită trecerea trupelor prin Iași. Nerespectarea acestor prevederi era reprimată pe loc, prin forță armată de către jandarmi și trupele însărcinate cu menținerea ordinii în teritoriul român*⁵.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, teritoriul țării era împărțit în zone, alocate unor comandamente militare, cărora li se stabileau și forțele necesare scopului propus (Fig. nr. 1). Se recomanda, totodată, ca *trupele române să nu se amestece în certurile, eventual și luptele care au loc din cauze politice între unitățile ruse. Se mai ordona o comunicare permanentă între posturile fixe de supraveghere (a intrărilor și ieșirilor din localități, a trecerilor peste râurile Siret și Prut) și detașamentele militare române privind direcția de deplasare a trupelor rebele, forța acestora și localitatea probabilă de înnoptare. Se cerea exigență maximă față de ucigașii izolați sau organizați în bande prinși asupra faptului care vor fi executați*⁶.

II. Trupele ruse părăsesc frontul român fără încuviințarea Comandamentului Rus

Radicalizarea trupelor ruse era stimulată de activiștii bolșevici trimiși de la Petrograd. Refuzul generalului Șerbacev, comandantul armatei ruse de pe frontul român, de a recunoaște autoritatea praporcicului Krilenco i-a înfuriat pe Lenin și Troțki. Aceștia trimit la Iași pe Roșal-Rochal⁷, fost comandant al fortăreței Kronstadt, însoțit de

⁵ Idem, *Fond*, 2272, *Divizia IX-a*, Ds. 207, fila 4.

⁶ Ordin nr. 5504/5.XII.1917, *ibidem*, fila 5.

⁷ La cel de al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, la 26 octombrie 1917 s-a adoptat un apel special adresat fronturilor cerându-le să creeze comitete revoluționare provizorii care să aibă răspunderea menținerii ordinii revoluționare și stabilității fronturilor. Comandanții de armate și fronturi sunt obligați să se supună dispozițiilor Comitetelor. Mulți delegați la Congres au devenit comisari de fronturi, armate, divizii: S.T. Kojevnikov, comisar al Armatei I-ii; I.P. Vasianin, comisar al Armatei a VII-a; G. I. Ciudnovski, comisar al Frontului de Sud-Vest; S.G. Roșal, în mijlocul soldaților ruși de pe Frontul românesc, cf. Petre Constantinescu – Iași,

o anume Boga. Lui i se alătură Reissohn, comisarul Armatei a IV-a, comandată de generalul Ragoza, precum și Rech, Herman ș.a. Dintre maximaliștii aflați loculii aceștia recrutează alți tovarăși. Misiunea lui Roșal și a echipei sale era suprimarea lui Șerbacev, a regelui Ferdinand și proclamarea României ca republică a sovietelor⁸.

Marele Scurier General
Biroul Operativelor

Tabel
cu
Împărțirea teritoriului în zone și forțele cu care se va face siguranța.

Zona	Autoritatea de care depinde	Postul de comandă	Forțele puse la dispoziție	Observațiuni
Zona Nr. 1	General Poitac	Botoșani	1) Din toate punctele de vedere: Reg. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. 2) Numai din punct de vedere operativ: Batalia lupte aflate în clasă.	1) Batal. din Reg. 26. Inf. vor fi trimise prin ingrijirea D. N. G. în regiunea Divizion. a Reg. pe datele și regulile organizației din Botoșani și Iași, vor fi aduși în zona și însoțiți de la Botoșani nu va închiși fi găsită necesară.
Zona Nr. 2	Comandant Reg. 2 Căciari	Fălciușeni	1) Din toate punctele de vedere: Reg. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. 2) Numai din punct de vedere operativ: Forțele orientate, posturile comunale și jandarmi.	Batalionele din Batal. 1. Batal. 1. vor fi aduși ulterior.
Zona Nr. 3	General Stefanescu	Iasi M. I. Hoja	1) Din toate punctele de vedere: Reg. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. 2) Numai din punct de vedere operativ: Batalia lupte aflate în clasă.	Forțele zonei interioare din clasă, la nevoie sau parte la operațiuni și în afara Capitalei, în care caz intră sub ordinele C. C. D.
Zona Nr. 4	General Rupinski	Podul Iloani	1) Din toate punctele de vedere: Reg. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. 2) Numai din punct de vedere operativ: Forțele orientate, posturile comunale și jandarmi. 3) Rezervă: Reg. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.	
Zona Nr. 5	General Scurier	Roman	1) Din toate punctele de vedere: Reg. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. 2) Din punct de vedere operativ: D. N. G. jandarmi Romani. 3) Rezervă: 1 batalion tranșivani.	1) Batal. tranșivani din D. N. G. vor fi trimise pe jos în zona din Iași și Fălciușeni.
Zona Nr. 6	Inspectorat General al Recușilor	Vaslui	1) Din toate punctele de vedere: Reg. de Recuș. Div. 22. Inf. (Reg. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100). 2) Numai operativ: Posturile jandarmi și D. N. G.	
Zona Nr. 7	Armata I ^a	Bacău	1) Forțele armate 2) Posturile jandarmi	
Zona Nr. 8	Armata I ^a	Bârlad	1) Forțele armate 2) Posturile jandarmi	Batal. tranșivani din D. N. G. vor fi trimise pe jos sau la Fălciușeni, prin ingrijirea D. N. G. și, după ce armata îl va fi înlocuit, prin lupte se va deslăși punctul paza orașului Bârlad și jud. Covurlui.

Pentru Coordonare
Mair. F. Păltor

Fig. nr. 1, Tabel cu împărțirea teritoriului în zone și forțele ce vor face siguranța, CSPAMI-Pitești, Fond, 2272, Divizia IX-a, Ds. 207, fila 7.

Alexandru Vianu, Nicolae Copoiu, Gheorghe Cazan, *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*, Editura Politică, București, 1976, p. 290.

⁸ Florian Tănăsescu, Dumitru Costea, Ion Iacoș ș.a., *Ideologie și structuri comuniste în România. 1917-1918*, Institutul național pentru studiul totalitarismului, București, 1995, p. 298.

Parte din aceste obiective le-a aflat ulterior și ofițerul Marcel Fontaine din Misiunea franceză în România. Acesta, aflat pe front în zona orașului Bacău, nota în jurnalul său la 15 decembrie 1917 că *Doamna Brătescu a revenit de la Iași și ne comunică câteva noutăți pe care le știe de la Tache Ionescu; rușii au încercat în două rânduri să-l asasineze pe Rege; au fost arestați la ușa apartamentului*⁹. Informația este parțial eronată. Cel în pericol de a fi împușcat a fost generalul Șerbacev, încercare eșuată și soldată, într-adevăr, cu arestarea complotiștilor la ușa apartamentului celui vizat în noaptea de 8-9/21-22 decembrie 1917¹⁰.

Evenimentele de mare încălcătură și tensiune politică s-au derulat într-o succesiune de doar două zile. Mai întâi, în ziua de 8 decembrie 1917, pentru realizarea obiectivului avut în vedere de Roșal, trupele ruse bolșevizate de pe câmpul de la Socola instalează în vecinătatea Iașului, pe dealul de la Aroneanu, o baterie de tunuri. Românii reușesc să împiedice la timp aprovizionarea cu proiectile. Avertizat de pericol, însuși generalul Șerbacev solicită protecția autorităților române. Pentru paza sa este trimis colonelul Rasoviceanu, comandantul Regimentului 9 Vânători, cu o echipă înarmată. Prilejul de suprimare a lui Șerbacev l-a oferit chiar el, convocând la reședință, pentru mediere, diferitele curente existente în cadrul trupelor sale. Informația o aflăm în Jurnalul istoricului N. Iorga, din 10 decembrie 1917 care nota: *Vineri seara s-a încercat o lovitură contra lui Șerbacev. Încercând să împace deosebitele curente la el acasă, Conov, șeful maximaliștilor, l-a luat în altă odaie și i-a pus revolverul la tâmplă. Atunci un cazac l-a lovit peste mână și alții au avut timp să alerge.*¹¹ . Încercarea de asasinare este oprită la timp prin intervenția unui ofițer ucrainean loial. Echipa lui Rasoviceanu arestează pe Roșal și grupul său, asigurând apoi toată noaptea de 8-9/21-22 decembrie paza comandantului rus¹².

Revolta armată a trupelor ruse de la Socola din ziua următoare, de 9 decembrie, devenea iminentă. Pentru evitarea acesteia, singura soluție era dezarmarea lor¹³. Convocat în miez de noapte, Consiliul de Miniștri avea de ales,

⁹ Marcel Fontaine, *Jurnal de război. Misiune în România. Noiembrie 1916 – Aprilie 1918*. Introducere de Daniel Cain. Trad. din franceză și postfață de Micaela Ghițescu, Humanitas, București, 2016, p. 299.

¹⁰ Relativ la evenimentele de la Iași din acele zile vezi: Ion I. Solcanu, *Un episod dramatic din 8-9 decembrie 1917: încercarea de asasinare a generalului Șerbacev de către soldații ruși bolșevizați din gara Socola – Iași și dezarmarea acestora*, în *Analele Științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași (Serie nouă), Istorie*, tom LXIII, 2018, p. 445-455.

¹¹ N. Iorga, *Memorii. Însemnări zilnice (maiu 1917-mart 1920). Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. I, Editura „Națională” S. Ciornei, p. 196-197.

¹² *Operațiile și istoricul Regimentului 9 Vânători în războiul de întregire „Neamului Românesc”. 1916-1919*, Editor, studiu introductiv, note și ilustrații de Ion I. Solcanu, Editura Enciclopedică, București, 2018, p. 457-459.

¹³ Conform celor consemnate de generalul Averescu, problema dezarmării trupelor ruse de pe câmpul de la Socola a mai fost luată în discuție de Consiliul de Miniștri cu două zile în urmă. Generalul Averescu nota în jurnalul său la 7.XII.1917: *La Brătianu Consiliul de Miniștri cu patru*

pe de o parte, între păstrarea ființei statale prin dezarmarea trupelor ruse și, pe de altă parte *provocarea unui conflict cu guvernul de la Petrograd care patrona mișcarea revoluționară și care ar fi găsit în această acțiune legitimarea purtării sale dușmănoase față de noi*¹⁴. Spre dimineață, în pofida opoziției ministrului Tache Ionescu care pune pe masa lui Ion I. C. Brătianu demisia, Consiliul hotărăște dezarmarea trupelor ruse. La acțiunea încununată de succes, condusă de generalul Șt. Ștefănescu, au participat Regimentele 9 și 10 Vânători și două batalioane din Regimentul 1 Grăniceri pe 9/22 decembrie, dimineața¹⁵.

Experiența acestor zile determină Marele Cartier General la noi măsuri. Astfel, în urma ordinului 5 504 și *pentru a asigura o mai bună aplicare a ordinului circular 5 424, tot teritoriul țării trece sub autoritatea MCG* (cu excepția orașului Iași). Totodată, erau reiterate prevederile amintitei circulare din 2 decembrie precizându-se că *nici o unitate rusă nu poate părăsi frontul cu scopul de a merge în Rusia fără autorizare scrisă dată de Comandamentul frontului. Astfel fiind, toate unitățile și coloanele care se dirijează către Prut trebuie oprite și cercetate dacă au ordin în scris asupra destinației și misiunii. În acest scop, de comun acord cu Șcerbacev, pe lângă Armatele, Corpurile de armată și Diviziile*

---

generali: Iancovescu, Prezan, Grigorescu și eu. Prima chestiune a fost pe cine trebuie să susție Armata noastră în restabilirea ordinii în Rusia : pe Leniniști sau pe Ucraineni [...].

În noaptea trecută, generalul Prezan, invitat de generalul Șcerbacev și cu consimțământul guvernului nostru hotărâsc a trimite trupe de ale noastre să atace și să dezarmeze pe maximaliștii de la Socola. Generalul Iancovescu a intervenit și a oprit acest pas imprudent. Câteva ceasuri mai târziu Șcerbacev declară că el se dezice de orice luptă, depune Comandamentul și pleacă în Rusia. Ce ar fi fost dacă atacul proiectat s-ar fi produs !

S-a discutat apoi măsurile de luat pentru împiedicarea devastărilor, față de hotărârea luată de Armata a IV-a (Rusă, n. ns. I. S.) de a retrage trupele, Mareșal Alexandru Averescu „Notițe zilnice din războiul (1916 -1918), București, Editura Cultura națională, p. 260-264.

¹⁴ Constantin Kirișescu, *op. cit.*, p. 206.

¹⁵ Izvoarele istorice care au reținut evenimentele de la Iași și Socola-Iași din ziua de 8, noaptea de 8 spre 9/ 21 spre 22 și 9 decembrie încheiate cu dezarmarea trupelor ruse sunt: I.G.Duca rezervă un întreg capitol, al 39-lea, acestor evenimente, intitulându-l *1917. Noaptea de la 9 decembrie. Dezarmarea bolșevicilor. Lichidarea frontului rusesc, în: Amintiri politice*, Colecția „Memorii și mărturii”, Jon Dumitru-Verlag, München, 1981, vol. III, p. 30-43; *Operațiile și istoricul Regimentului 9 Vânători în războiul de întregire „Neamului Românesc”. 1916-1919*; C. Argetoianu, *Pentru cei de mâine*, vol. IV, partea a V-a, p. 64 și urm.; N. Iorga, *Memorii. Însemnări zilnice (maiu 1917- mart 1920). Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. I, Editura „Națională” S. Ciornei, p. 196-197,199; Maria, Regina României, *Jurnal de război. 1917-1918*, vol. II, Ediție îngrijită de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2015, p. 311-312. În epocă evenimentele au fost comentate de Constantin Kirișecu, *op. cit. p. 205-207*. La aproape un secol distanță au fost evocate, între alții, de istoricii Ion Agrigoroaiei (*Opinie publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri*, Ediția a II-a revizuită, Editura Fundației Academice AXIS, Iași, 2016, p. 120-121) și Ioan Scurtu (*Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947), vol. II, Ferdinand I*, Ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 45-46); Ioan Scurtu, Ionuț Cojocaru, *Ion I.C. Brătianu*, Editura Enciclopedică, București, 2017, p. 112 și 114.

ruse erau atașați ofițeri români care contrasemnau autorizațiile. Se mai dispunea ca *unitățile ruse care se deplasează din proprie inițiativă și fără un ordin precis, se dezarmează* fie de trupele ruse *fidele Comandamentului*, aflate în apropiere fie, în lipsa acestora, de către cele române¹⁶.

Toate informațiile *privitoare la devastări, jafuri și crime* trebuiau *adresate direct comandanților de zone [..], prin posturile de jandarmi* dar numai după o cercetare prealabilă asupra veridicității și forței devastatoare. Comandamentele de zonă le transmitea apoi Marelui Cartier General în fiecare dimineață la ora 8. Rapoartele acestora trebuia să mai cuprindă *măsurile luate în contra acelor care au tulburat în orice mod ordinea [precum] și rezultatul operațiunii*¹⁷.

Comandamentul rus, urmărind restaurarea autorității asupra trupelor le promite *disponibilizarea celor înaintați în vârstă [...]* dar *Pentru acest lucru este necesar calmul trupelor, cât și răbdare, pentru a aștepta rândul la trimiterea pe calea ferată, deoarece în România nu există rezerve de-a lungul traseului pe care îl au de urmat trupele militare, iar oamenii ar putea suferi de foame. La locația unităților va fi furnizat tot ceea ce este necesar.*

*Toate armele și echipamentele eliberate în regim de demobilizare nu vor rămâne în România, iar imediat după demobilizare vor fi trimise de la corpurile ucrainene, în Ucraina și de la velicoruși, la Moscova. Doar rămânând pe loc poate fi încheiată pacea, la care toate naționalitățile mari ale Rusiei aspiră în egală măsură, doar în acest caz toți fiii Rusiei vor fi bine alimentați și vor fi trimiși la familiile lor în siguranță*¹⁸.

Pentru a preveni pericolul infestării armatei române cu morbul bolșevic Marele Cartier General dispunea *împiedicarea oricărei relațiuni între soldații români și soldații ruși...îndeosebi asupra celor de la coloane și formațiuni de etapă care scapă mai lesne supravegherii șefilor*. Totodată, se cerea comandanților de toate treptele ierarhice, îndeosebi celor de mici unități, să explice subordonaților că *inamicul pierzând nădejdea în izbânda prin arme a căutat să nască vrajbă în întreaga Rusie pentru a o face să nu mai lupte*¹⁹.

Retragerea haotică și din proprie inițiativă a trupelor ruse de pe frontul român se produce pe scară largă. Ofițerul francez Marcel Fontaine notează aproape zilnic, la rubrica „*Noutăți rusești*” asemenea evenimente. La 17/30

¹⁶ Marele Cartier General, Biroul Operații, Ordin nr. 5 644 către Divizia IX-a, cf. CSPAMI-Pitești, Fond, 2272, Divizia IX-a, Ds. 206, filele 1-2, cu semnăturile olografe ale generalului Prezan și lt.-col. [Ion] Antonescu.

¹⁷ Marele Cartier General, Biroul Operații, Ordin circular nr. 5 645/13.XII.1917, *ibidem*, fila 4.

¹⁸ Ordin circular trimis de Șerbacev la 15/28.XII.1917 Armatelor 4, 6, 8 și 9 ruse; Marelui Cartier General Român; Serviciului de Aprovizionare a Armatei Române; Serviciului de Comunicații militare ale frontului românesc, cf. CSPAMI-Pitești, Fond, 4482, Regimentul 9 Vânători, Ds. 31, fila 58. Documentul a fost tradus din limba rusă de doctoranda Mihaela Botnari. Îi mulțumim și pe această cale.

¹⁹ Marele Cartier General, Biroul Operații, Ordin circular nr. 5 700/13.XII.1917, *ibidem*, fila 5.

decembrie 1917 consemna că *un batalion al Diviziei (a XV-a română*²⁰, de care aparținea autorul, n. ns. I.S.) *semnalează că două Divizii rusești înarmate, părăsind frontul din proprie inițiativă se aproprie de cantonamentele noastre. Într-un sat vecin, niște ruși l-au bătut pe popă. La 19 decembrie 1917/1 ianuarie 1918 era informat că la Botoșani a avut loc o încăierare între ruși și români; românii au dezarmat mai multe regimente rusești iar la 26 decembrie 1917/7 ianuarie 1918 reținea: Corpurile rusești 24, 30 și 36 au decis să părăsească frontul; din a 4-a, a 8-a și a 9-a armată rusească plecările spre interior continuă; rușii se plâng de lipsa de hrană; șase batalioane și un grup de artilerie se îndreaptă spre Roman; la Iași s-au ridicat arme destinate unor comitete bolșevice; încăierare la Pogănești pe Prut, unde rușii au atacat un depozit de alimente*²¹.

Acolo unde rușii nu urmau graficul și traseul stabilite sau se opuneau dezarmării *încăierările* s-au transformat în lupte armate, folosindu-se chiar artileria. Istoricul Ion Agrigoroaiei numea inspirat aceste situații *frontul intern* al Armatei române²². Episodul de la Galați, întins pe durata 3-8/16-21 ianuarie 1918, este cel mai cunoscut, încheiat până la urmă cu capitularea Diviziei a IX-a siberiană²³. Alte două, la fel de grave, s-au derulat la Pașcani (12/25 ianuarie 1918) și Spătărești-Fălticeni (14-15/27-28 ianuarie 1918), terminate cu același rezultat²⁴. În toate cele trei cazuri armata română a suferit pierderi dureroase, în morți și răniți.

Ultimul asemenea episod s-a petrecut în nordul Moldovei, în zona Mihăileni din fostul județ Dorohoi. Cum fostele județe Dorohoi și Botoșani erau limitate la est de Prut, cu poduri la Bivolari, Ștefănești, Ripiceni, Molnița, Novoselița etc. spre Basarabia și nordul Bucovinei, numeroase trupe ruse luau amintitele direcții.

²⁰ Precizarea apare la p. 326 cu ocazia decorării sale de către generalul Berhelot.

²¹ Marcel Fontaine, *op. cit.*, p. 315, 318-319, 325. Semnificativă pentru starea de spirit a țaranului român față de *aliații* ruși de-a lungul istoriei este observația făcută de ofițerul francez în ziua de 24 ianuarie, pe când se afla în vizită la un conac boieresc din preajma orașului Vaslui: *Ieri și alăltăieri, în mai multe rânduri, tăcerea a fost tulburată dintr-odată, de s-a auzit din casă de forfota și mugete: "Rușii", "Rușii". Și deodată, ca și când s-ar fi stârnit un mușuroi de furnici, țaranii, toți laolaltă, bărbați, femei, copii ieșeau în fugă ca să-și adune orătăniile de prin curți și ulițe. Dădeau zor să le prindă și să le închidă [...]. Între timp, din observatorul meu, vedeam lunecând încet pe drum, de-a lungul văii, șarpele lung al convoiului rusesc retrăgându-se spre Basarabia. Și îmi spuneam că spectacolul acesta se desfășura de veacuri, la răstimpuri, în țara aceasta de două ori nenorocită; o dată că e bogată și apoi se află în calea marilor invazii. Frica de ruși, de nelegiuirile, de jafurile, de crimele lor mi se pare unul dintre sentimentele cele mai profunde ancorate în țaranii români. Și pe bună dreptate, din nenorocire!*, *ibidem*, p. 333-334.

²² Ion Agrigoroaiei, *Armata română pe „frontul intern”, în Basarabia și în Bucovina (1917-1919)* în: *Clio în oglindiri de sine. Academicianului Alexandru Zub, Omagiu*, editat de Gheorghe Cliveti, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”-Iași, 2014, p. 617-629.

²³ Constantin Kirițescu, *op. cit.* p. 208-210.

²⁴ *Ibidem*, p. 210-212.

Nu întâmplător, această parte a țării constituia „Zona întâi”. La scurtă vreme zona a fost divizată în două sectoare, supravegheate de Brigăzile 17 (în județul Dorohoi) și 18 (în județul Botoșani) ale Diviziei a IX-a comandată de generalul Rujinski A. Dumitru. Brigada 17, pusă sub comanda generalului Stan Poetaș, se constituia din Regimentele 34 și 40 Infanterie și 18 Obuziere și un escadron din Regimentul 1 Călărași; Brigada 18, comandată de colonelul Scărlătescu avea în componere Regimentele 9 Vânători, 35 și 36 Infanterie, 1 Călărași și 13 Artilerie. La 19-20 decembrie 1917/1 -2 ianuarie 1918 Divizia 9-a era integral dislocată în cele două județe străjuindu-le pe linia Mihăileni – Hăvârna – Săveni – Ripiceni – Ștefănești – Bivolari. În interior trupele erau plasate strategic, pentru a supraveghea și, la nevoie, pentru a se deplasa cu ușurință spre destinațiile impuse de situație (Fig. nr. 2).

Fig. nr. 2, Forțele militare de pază și dislocate în județele Botoșani și Dorohoi. CSPAMI-Pitești, Fond, 4482-Regimentul 9 Vânători, Ds. 31, filele 33-34.

Zilnic, cele două Brigăzi raportau Diviziei, iar aceasta Marelui Cartier General, date privind deplasarea trupelor ruse, forța acestora, direcția de marș, cu sau fără autorizație și măsurile luate. În cazul deplasării fără autorizație trupele ruse erau dezarmate, iar materialele reținute pe baza unor acte încheiate de autoritățile în cauză se depozitau în locuri special amenajate, de regulă în spații din apropierea gărilor și puse sub paza *gărzilor ruse luate din trupele credincioase* după indicațiile ordinului 5 505 al MCG²⁵. Ulterior, se preciza că *depozitele trebuie să se formeze în lungul căilor ferate pentru a fi ușor ridicate și transportate în Rusia*. Nu arareori, însă, rușii se opuneau dezarmării sau refuzau continuarea parcursului. Mai gravă era utilizarea armelor: la Rădăuți pe Prut, dezarmarea și reținerea materialului, între care și 50 vite mari furate, au fost urmate de încercarea recuperării acestora prin forță; un escadron de cavalerie rusă a deschis focul, care s-a împrăștiat însă la riposta hotărâtă a trupelor române.

Același raport din 4/17 ianuarie 1918 informa despre faptul că *majoritatea trupelor din Corpurile 11 și 23 armată ruse, văzând că sunt împiedicate de trupele noastre de a trece în Basarabia s-au filat în lungul frontului și au trecut Prutul pe la cotul Boian, unde au construit și un pod*²⁶. Șeful secției Burdujeni raporta că în comuna Siminicea, în noaptea de 15-16 [28-29 s.n.] ianuarie [1918] mai mulți soldați ruși din Regimentul 23 Artilerie au tras focuri de armă în satul Fetești, intimidând populația, furând de la locuitorii Th. Dascălu, Dumitru Neculai Ciobanu, Catrina Victoria Păduraru și Victoria D. Scripcariu²⁷.

III. Patru regimente ruse se opun dezarmării

Toate acestea și multe altele constituiau preludiul a ceea ce va urma în zona Mihăileni. Evident că în spatele actelor de violență ale trupelor ruse se aflau maximaliștii. Aceștia, după dovezile de mai jos, erau stimulați de la Petrograd. Comandantul zonei I, generalul Rujinschi, informa Marele Cartier General că *în ziua de 30.XII.1917 (12.I.1918) a venit la Comandamentul Corpului 11 la Herța (sub-sectorul generalului Stan Poetaș, n.ns. I.S.), comandantul Armatei 3, praporcicul Alexandrovici, care a ordonat ca întreg Corpul de Armată să părăsească frontul până în zece zile. Asemenea, a forțat la retragere și Divizia 12 care e ucraineană, amenințând-o că nu-i mai trimite mâncare [și] acolo s-a mai hotărât să se opună cu armele în caz de dezarmare*²⁸.

²⁵ Conform indicațiilor ordinului 5 505 al Marelui Cartier General, reamintit în Ordinul nr. 5 644/11.XII.19179 (s.v.) către Divizia IX-a, și nr. 5 917/17.XII.1917 (s.v.), către Comandamentul zonei, cf. CSPAMI-Pitești, *Fond, 2272, Divizia IX-a, Ds. 206*, + filele 1 și 8.

²⁶ *Ibidem*, fila 141.

²⁷ *Ibidem*, fila 271.

²⁸ *Ibidem*, fila 116. Evident că sublocotenentul Alexandrovici fusese ridicat la grad de comandant de Armată de soldătimea bolșevizată. Pe acest personaj îl vom întâlni în evenimentele care au urmat în zona Mihăileni.

În centrul evenimentelor care se prefigurau aveau să se situeze Corpurile 18 și 40 din Armata a VIII-a care acționase în Bucovina (județul Suceava de azi, n.ns.I.S.). Încă din 4/17 ianuarie 1918 Divizia IX-a atenționa Brigada 18 a colonelului Scărlătescu, iar aceasta pe Regimentul 9 Vânători despre deplasarea artileriei Corpului 18 Armată rus, ordonând ca *unitățile și formațiunile acestui Corp să fie lăsate libere a trece în Basarabia*²⁹. Ordinul informa despre numărul eşaloanelor în deplasare, forța umană și materială a fiecăruia, traseul și datele cantonării până la trecerea Prutului. Șase din cele șapte eşaloane de artilerie, Brigăzile 18 și 37 artilerie ale Corpului 18 Armată rus, numărau 3 800 oameni, zeci de baterii de tunuri și mortiere, cu câteva coloane de muniții tractate de 3 900 cai. Urmare a informațiilor primite ulterior, generalul Rujinschi ordona colonelului Rasoviceanu dezarmarea eşaloanelor prevăzute în nr. 1542, cel cu „liberă trecere”, anulându-l. Mai mult, trebuia să rețină *toate tunurile, chesoanele precum și celelalte trăsuri regulamentare, harnașamentul și caii[.] se vor lua cu chitanță în numele guvernului francez, iar chitanța va fi semnată de un ofițer francez care va veni la D-stră. În cazul întârzierii acestuia chitanțele vor fi semnate de D-stră, tot în numele guvernului francez*³⁰. În acest scop i se puneau la dispoziție trei plutoane de la Dângeni, o companie de infanterie și o secție de mitraliere cantonate la Trușești și alte două companii din regimentul 35 Infanterie aflate la Sulița. Cu aceste forțe, în zilele de 5 și 6 ianuarie/18 și 19 ianuarie 1918 Rasoviceanu poruncește la dezarmarea eşaloanelor aflate în trecere prin Sulița³¹.

Trei telegrame, redactate în limba franceză, care parveneau de la șeful de Stat major al Armatei a IX-a rusă, informau despre intențiile Corpurilor 40 și 18 de Armată rusă, confirmând temerile generalului Rujinschi. Primele două³² vestesc deplasarea din zona Sucevei spre Basarabia, începând cu 6/19 ianuarie 1918, a Divizionului 2 artilerie, Brigada 43 de artilerie și a unei *companii de geniu din Divizia 37 Infanterie, cu 150 oameni și 100 cai*, fiecare pe alt traseu. Mult mai importantă este însă a treia telegramă. Expediată în aceeași zi de 6/19 ianuarie

²⁹ Divizia a IX-a, Serviciul Stat Major, Ordin nr. 1542/4 ianuarie 1918, cf. CSPAMI-Pitești, *Fond, 4482, Regimentul 9 Vânători*, Ds. 31, fila 194 f-v.

³⁰ *Ibidem*, fila 177.

³¹ Ambele rapoarte de dezarmare datează din zilele următoare evenimentelor, din 6 și 7/19 și 20. I.1918. La 5/18.I.1918, la Sulița, era dezarmat Divizionul 18 mortiere și coloana de muniții a Brigăzii 37 Artilerie, Corpul 18 rus, iar ziua următoare, la Todireni, erau supuse aceleași operații o altă coloană de muniții a Brigăzii 37 Artilerie, Corpul 18 rus și alt Divizion din Regimentul 18 mortiere, *ibidem*, filele 148 și 158.

³² Prima: *La télégramme du 40 Corps d'armée Russe. 2 division d'artillerie du 43 Brigade d'artillerie nat prendre la marche en Bassarabie 6/I, par Suceava, Liteni, Zăicești, Stăuceni, Trușești, Avrămeni. N.0013, Filipoff*. A doua: *La télégramme du 18 Corps d'armée Russe. La compagnie de genie (pioneurs) 37 Division d'infanterie, 150 hommes et 100 cheveaux nat prendre la marche par Uidești, Liteni, Frumușica, Uriteni, Lunca, Hlipiceni, Gromești. 052, Kozlovsky. Traduit par Lt. colonel d'État major général Axintievsky, chef du bureau des operations de la IX Armée Russe*”, cf. *ibidem*, fila 152.

1918, aceasta informa că în Bucovina, la Ilișești a sosit generalul Sytin, trimis de bolșevicii din Stavka lui Krîlenko, care a adus 100.000 de ruble și ordinul lui Krîlenko pentru Corpurile 18 și 40, care trebuiau să plece în Rusia prin Novoselița. Hotărârea fusese luată de bolșevici în cadrul unei întruniri a acestora desfășurată cu o zi înainte, tot la Ilișești. Telegrama se încheia avertizând că în câteva zile, Corpurile 18 și 40 de Armată vor încerca să treacă prin nordul Moldovei, spre Novoselița³³. **Era mai mult decât evidentă coordonarea de la Petrograd a acțiunilor trupelor ruse credincioase bolșevicilor și stipendiate de aceștia.**

Forța umană și materială a acestor Corpuri nu era de neglijat. Spre exemplu, o singură divizie, a 23-a din Corpul 18 avea în componere Regimentele 89, 90, 91 și 93, care sosiseră în după amiaza zilei de 12/25 ianuarie la Siret. În noaptea aceleiași zi cantonau la Sinăuții de Sus (Unter Sinăuți) Regimentele 171 și 172 din Divizia 43 a Corpului 40 de Armată. La Tureatca staționau alte două regimente – 169 și 170 – ale aceleiași divizii. În seara aceleiași zile erau trimiși cu trenul la Iași comandantul Diviziei 43 rusă, adjutantul și șeful cuartierului, precum și Paskievici, șeful comitetului revoluționar al Diviziei. Raportul generalului Rujinschi, de unde provin aceste informații, se încheia asigurând Marele Cartier General că s-au luat măsuri de dezarmare³⁴.

Din păcate, din cele ce urmează, vom vedea că au fost cu totul insuficiente! Patru regimente cu baterii de artilerie au scăpat nedezarmate. Mai mult, au luat și prizonieri români.

Declarația războinică din 12/25 ianuarie a Regimentelor 169 și 170 că „și vor deschide drumul cu arma, pe motivul că nu au mâncare nici pentru ei, nici pentru cai și că au ordinul lui Krylenko în acest sens, iar în caz contrar, amenințau cu jefuirea și incendierea localităților pe unde vor trece³⁵ era un grav avertisment. Cu atât mai mult cu cât acestea dispuneau de trei baterii de artilerie și 16 mitraliere. În vederea dezarmării, generalul Stan Poetaș, comandantul Brigăzii 17 Infanterie constituie un detașament, cu centrul la Culiceni, pus sub comanda colonelului Georgescu care avea ordin clar de dezarmare a celor două regimente³⁶.

³³ *Confirmation des renseignements du 18 Corps a Ilișești est arrivé le général Sytin, qui était envoyer par les bolchevistes a Stavka chez Krylenko (Généralissime des bolchevistes). Sytin a apporter 100.000 rubles et l'ordre du Krylenko pour 18 et 40 Corps partir en Russie par Novocelița. Hier, en Ilișești, était la conférence bolchevist qui a décidé donner cet ordre. Il faut croire, que quelques jours après, les 18 et 40 Corps d'armée feciront la tentatif de passer par la nord du Moldavie, pour Novocelița. 6/19.I.1918, communiqué d'après l'ordre du Chef d'Etat major de la 9 Armée, par Lt.- colonel Axintievsky, cf. CSPAMI-Pitești, Fond, 2272, Divizia IX-a, Ds. 206, fila 152.*

³⁴ *Ibidem*, fila 180.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Detașamentul se compunea dintr-un batalion din 9 Vânători (cu 3 companii și 3 secții de mitraliere) aflat la Târnauca; două companii și un pluton mitraliere din Regimentul 40 Infanterie, la Pomârla; una companie infanterie și 1 pluton mitraliere, la Tereblești; o baterie din 13 Artilerie

Acesta, apreciind că trupele ruse în drum spre Molnița vor urma traseul Tureatca – Culiceni – Târnauca – Herța, pregătește o ambuscadă în defileul Culiceni în dimineața zilei de 12/25 ianuarie după care invită pe comandantul Brigăzii ruse la discuții, care se prelungesc până la miez de noapte.

Pe durata parlamentărilor solicită noi precizări de la generalul Stan Poetaș care reiterează ordinul de dezarmare. A doua zi (13/26 ianuarie 1918) comandantul Brigăzii ruse, invitat iarăși la discuții, este informat asupra ordinului de dezarmare. Refuză și amenință cu forța celor două regimente de infanterie, trei baterii de artilerie și 16 mitraliere. De altfel, înainte de plecarea lor din Tureatca rușii se dedau la jefuirea populației și arestarea autorităților comunale. Informația provine dintr-o notă a primarului³⁷.

Din documentele consultate nu rezultă, dar noi presupunem timpul petrecut de trupele ruse la Tureatca l-a folosit informându-se asupra traseelor spre Molnița, a forțelor colonelului Georgescu și, probabil, dispunerea lor în teren. Așa ne explicăm faptul că, în vreme ce trupele române așteptau pe fostele aliate în defileul Culiceni, acestea l-au ocolit, urmând șleaul paralel, prin Pueni – Mihoreni – Buda Mare – Godinești – Molnița (Fig. nr. 3).

---

la Proboțești și o baterie din 18 obuziere, la Dorohoi. Acestea se adăuga un batalion din Regimentul 35 Infanterie sub comanda colonelului Constantinescu Arghir, trimis la Mihăileni, cf. *Divizia IX-a, nr.1849/25.I.1918 către Marele Cartier General, Raport asupra a 2 brigăzi nedezarmate din Corpul 40 rus în ziua de 13.I.1918, ibidem*, fila 194.

O situație asupra dislocării trupelor Diviziei a IX-a în ziua de 13.I.1918 preciza următoarele: **în sectorul Dorohoi** se afla **Brigada 17 Infanterie** cu **Regimentul 34 Infanterie** (Batalioanele II și III ocupau front de la Mamornița până la nord de satul Vășcăuți, cu două companii în rezervă la Mihoreni, iar Batalionul I, la Pomârla); **Regimentul 40 Infanterie** (Batalionul I, la Dorohoi; Batalionul II, cu 3 companii la Săveni și a patra la Mitoc; Batalionul III, cu 3 companii în zona Culiceni și Târnauca și una la Dorohoi); **Regimentul 35 Infanterie** (Batalioanele I și III, în zona Mihăileni; Batalionul II, la Bucecea); **Regimentul 18 Obuziere** (o baterie, la Dorohoi; o alta în zona Culiceni-Târnauca și o baterie din Regimentul 13 Artilerie, în aceeași zonă); Batalionul I din Regimentul 9 Vânători în zona Culiceni-Târnauca; 1 Escadron cavalerie Divizionară, la Darabani. **În sectorul Botoșani** se găsea **Brigada 18 Infanterie**, cu **Regimentul 36 Infanterie** (Batalionul I, la Ağafton, având dislocate o companie și un pluton mitraliere la Vlădeni și 1 pluton, cu o secție mitraliere, la Huțani; Batalionul II, la Orășeni din Deal, cu o companie la Poiana Lungă; Batalionul III, la Cucoreni, dislocând la Bucecea o companie și un pluton mitraliere); **Regimentul 9 Vânători** (Batalionul II la Bucecea, mai puțin o companie distribuită la Ripiceni și Dângeni); **Regimentul 13 Artilerie**, la Botoșani (Divizionul I la Botoșani, cu numai o baterie și o alta la Bucecea, iar Divizionul III, la Cristești); **Regimentul I Călărași** (la Botoșani, având dislocate trei escadroane pe malul Prutului, la Ripiceni, Ștefănești și Bivolari), *ibidem*, fila 283.

³⁷ *Ibidem*, fila 200.

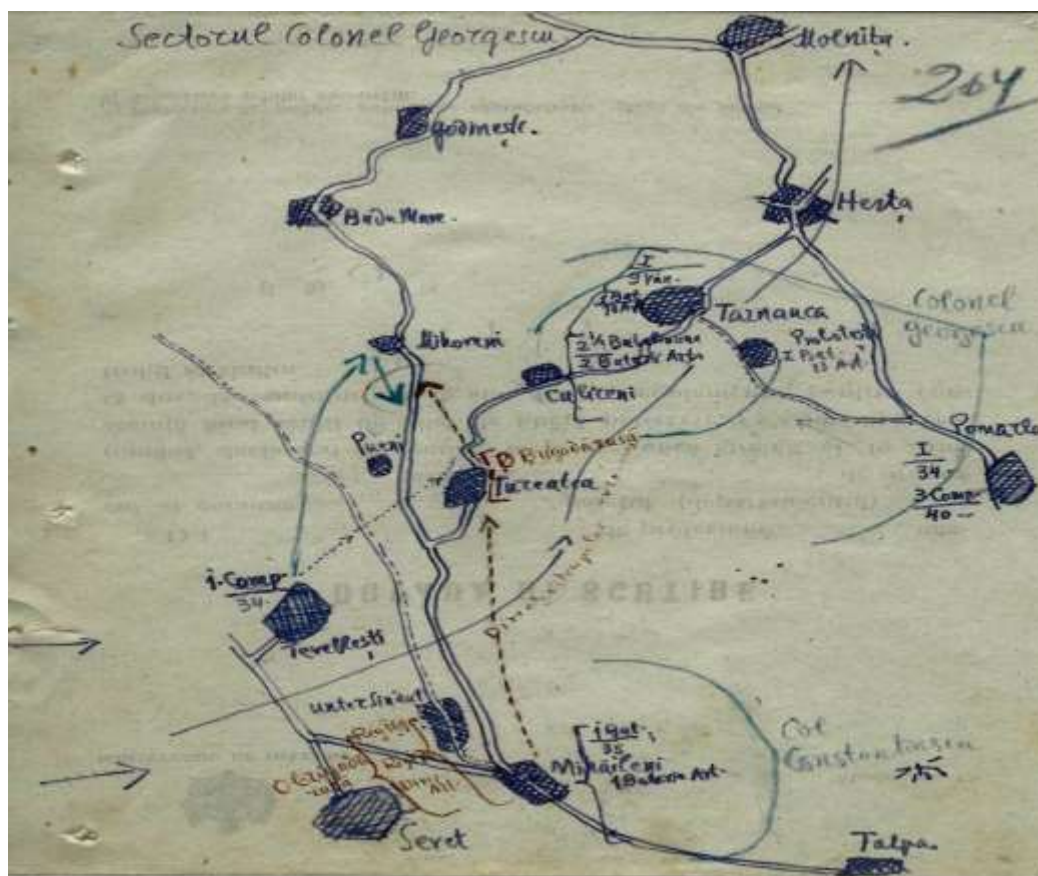

Fig. nr. 3. CSPAMI-Pitești, Fond: 2272, Divizia IX-a, Ds. 206, fila 204

Când colonelul Georgescu și-a dat seama de realitate, era deja prea târziu, fiind trecute de Mihoreni³⁸. Scăpaseră spre Molnița – Noua Suliță și nu mai puteau fi oprite. **Mult mai grav decât nedezarmarea a fost, însă, capturarea de către trupele ruse a șase plutoane din Regimentul 34 Infanterie, cu toți ofițerii acestora și materialul de luptă din dotare.**

Regimentele 170 și 171, cu trei baterii artilerie venind de la Zamostea, care trebuiau oprite la podul de peste Siret, de la Talpa însă datorită bâlbâielelor în lanț ale comandantului Brigăzii 17, generalul Stan Poetaș, colonelului Arghir Constantinescu, comandantul Regimentului 35 Infanterie (avea ordin de a le dezarma) și lt.-col. Costescu, comandantul Batalionului 3/Regimentul 35 Infanterie, au ajuns încă din după-amiaza zilei de 12/25 ianuarie în cele trei sate Sinăuți (de Sus, de Jos și Sinăuții români). De aici „comitetele soldățești” (sovietele) au amenințat că refuză dezarmarea, iar în caz contrar își vor face drum prin forța armelor pe ruta Tureatca – Culiceni – Târnuța – Herța – Molnița.

³⁸ *Ibidem*, fila 196.

Informat, generalul Stan Poetaș, ordonă în dimineața de 13 /26 ianuarie să se intervină pe lângă ruși *să-i convingă și să-i roage să nu plece mai departe*. Comandantul batalionului 3/35 Infanterie, lt.-col. Costescu se supune ordinului și invită pe comandanții și reprezentanții sovietelor celor două regimente ruse la discuții. Acestea se prelungesc până la amiaza zilei, soldate cu refuzul categoric de dezarmare. Tergiversarea discuțiilor, lipsa unei supravegheri nemijlocite a trupelor ruse au îngăduit acestora să părăsească locul de campare (satele Sinăuți), îndreptându-se spre Molnița – Noua Suliță pe ruta Pueni. (Fig. nr. 4). Constatarea survenea târziu, la orele 17,00, făcând imposibilă oprirea lor, iar ceața și întunericul le protejau. Astfel scăpau nedezarmate alte două regimente ruse –171 și 172 – cu trei baterii de artilerie din Corpul 40 de Armată.

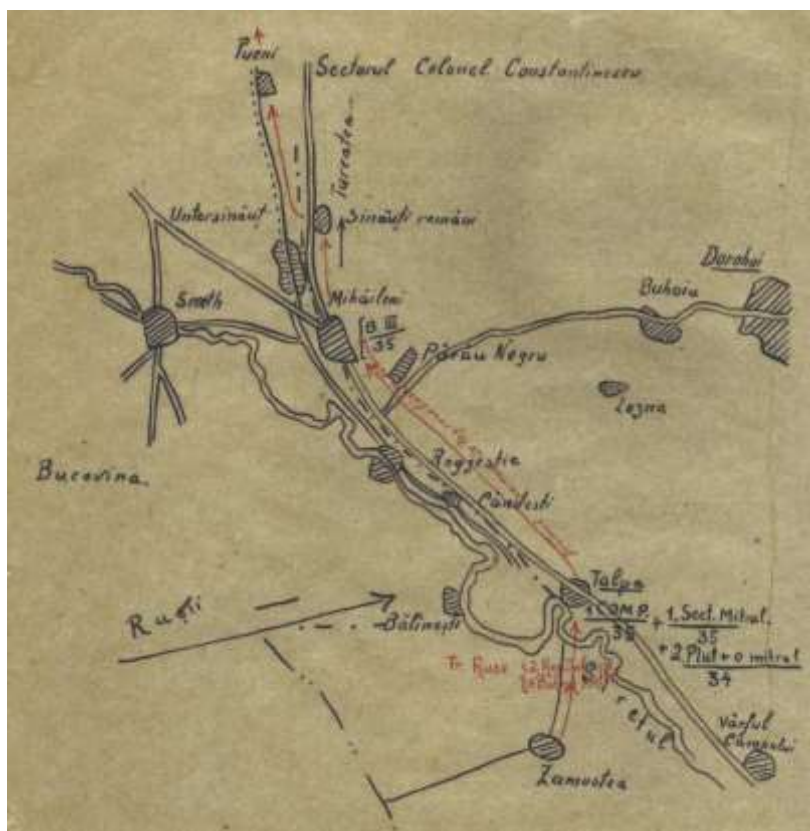

Fig. nr. 4, CSPAMI-Pitești, Fond: 2272, Divizia IX-a, Ds. 206, fila 206

IV. Capturarea de către trupele ruse în retragere a opt ofițeri și șase plutoane cu trei secții de mitraliere din armata română

Referitor la acest eveniment, Constantin Kirilescu nota în sinteza sa că *trecând peste linia Mamornița – Tereblecea, păzită de Regimentul român 34, ei capturează o întreagă companie română cu șapte ofițeri și 215 soldați din acest*

*regiment, al cărui comandant se încurcase în parlamentări prea lungi cu rușii*³⁹. Atât, și nimic mai mult! Pentru o sinteză de asemenea amploare istoricul i-a acordat spațiul cuvenit. În raportul *Chestiunea scăpării a două brigade armate ruse din Corpul 40 Armată Rus al Diviziei a IX-a către Marele Cartier General*⁴⁰ găsim o secțiune pe deplin lămuritoare a acestui eveniment. Comandantul Regimentului 34 Infanterie, colonelul Georgescu, înființase un detașament din patru plutoane, câte două din companiile 9 și 10, cu trei secții de mitraliere, pus sub comanda căpitanului Mihail Vasile. În ziua de 11/24 ianuarie 1918 detașamentul se afla în satul Tereblecea. Cum colonelul Georgescu fusese informat de scurgerea unor trupe ruse din Corpul 40 Armată Rus prin Pueni ordonă deplasarea detașamentului în acea direcția unde, în ziua de 12/25 ianuarie trebuia să oprească trupele ruse dar *să păstreze o atitudine calmă și să nu întreprindă nici o acțiune prin focuri fără ordin*. Din Pueni detașamentul se deplasează la Mihoreni, cu aceeași misiune, unde rămâne până a doua zi, 13/26 ianuarie, la orele 14,30.

Trebuind să revină la Pueni detașamentul, fără a-și lua măsurile de siguranță în marș, întâlnește Regimentele 169 și 170 din Corpul 40 Armată Rus. Căpitanul Mihail Vasile, în loc de a lua formație de luptă spre a obliga trupele ruse să trimită parlamentari, face imprudența de a se deplasa el. Nu o face singur ci însoțit de sublocotenentul Bodescu. Buna credință a lor s-a sfârșit prin a deveni prizonierii foștilor aliați. După un timp de așteptare a comandantului lor, ceilalți cinci ofițeri fac aceeași imprudență. Odată sechestrați și aceștia, în total șapte ofițeri, detașamentul este împresurat, dezarmat și capturat integral. Cu asemenea pradă regimentele ruse își continuă drumul spre Molnița – Sulița Nouă, prin Mihoreni și Buda Mare. Aici rușii găsesc două plutoane⁴¹ din același Regiment 34 Infanterie român care tocmai urmau să se schimbe. Amândouă plutoanele sunt capturate și dezarmate.

Cei opt ofițeri au fost izolați de trupa lor și, pe drumul spre graniță, sunt supuși insultelor iar *când au trecut Prutul, soldații ruși s-au năpustit pe ofițerii români, jefuindu-i de căciuli, genți, cravașe, blăni etc*. La intrarea în Noua Suliță ofițerii români sunt puși în fruntea coloanei și așa au intrat în oraș în huiduielile, insultele, scuipăturile și amenințările trupelor ruse și a mulțimii de civili, în majoritate evrei spune raportul de anchetă al Diviziei⁴². Sunt purtați între Noua Suliță și Lipcani, trupa română sechestrată urmând același traseu. Chinul ofițerilor ia sfârșit în noaptea de 18-19 ianuarie/31 ianuarie-1 februarie 1918 când 15 soldați din Regimentul 40 Infanterie sub comanda locotenentului sârb Durjanski

³⁹ Constantin Kirițescu, *op. cit.* p. 212.

⁴⁰ CSPAMI-Pitești, *Fond: 2272, Divizia IX-a*, Ds. 206, filele 198 – 213.

⁴¹ Un pluton era comandat de sublocotenentul Chișcan și cel abia sosit pentru schimb, de plutonierul major Gherase, *ibidem*, fila 201.

⁴² *Ibidem*, fila 202

și a căpitanului Chițulescu Aurelian din același regiment au făcut o incursiune și au reușit să elibereze pe cei 8 ofițeri români fără nici un incident⁴³.

O informație mai detaliată asupra eliberării prizonierilor români din mâinile bolșevicilor o aflăm în Registrul istoric al Regimentului 40 Infanterie, Călugăreni. 19 ianuarie 1918, consemnează documentul și continuă: *Pe la ora 2, două plutoane din Compania 2-a conduse de doi ofițeri și de călăuze basarabene devotate, s-au strecurat peste Prut, în Noua Suliță și eliberează din închisoare pe cei 8 (opt) ofițeri din Regimentul 34 Infanterie, luați prizonieri de ruși în ziua de 13. I. 1918⁴⁴*. Se spăla astfel rușinea gafelor comandanților români din amintitul episod.

Ancheta ordonată de comandantul Diviziei a IX-a, generalul Rujinschi, a evidențiat erorile și lipsurile în comandă față de care a dispus următoarele măsuri: *Colonelul Georgescu, deși destoinic și bun militar, în luptele de la Cosmești, Mărășești, Muncelul a dat dovadă de bravură [dar care] a crezut că trebuie să aibă față de trupele ruse prea mult tact și convorbiri pentru a nu da operației de dezarmare caracterul unei ostilități, primește o pedeapsă disciplinară de 15 zile închisoare; căpitanul Mihail Vasile din Regimentul 34 Infanterie, ofițer destoinic și curajos, dar pentru greșelile ce a făcut în ziua de 13 ianuarie primește o pedeapsă disciplinară de 10 zile închisoare; generalului Poetaș, comandantul Brigăzii 17 Infanterie i-am făcut observație în scris că ar fi fost nimerit să fi condus personal și de aproape operațiunile de dezarmare, căci numai prezența sa la detașamentul colonelului Georgescu, acesta ar fi procedat mai energic⁴⁵*.

Confruntat cu aceste eșecuri, generalul Rujinschi, în urma dezarmării coloanelor ruse dintre Mănăstirea Doamnei și Trușești, concentrează în zona Mihăileni – Molnița Regimentele 35 Infanterie și 9 Vânători și un batalion din 34 Infanterie, luate din sectorul Botoșani încât, până la 24 ianuarie/6 februarie 1918, Divizia a reușit dezarmarea întregului Corpul 18 Armată și a Diviziei a 2-a din Corpul 40 Rus, fără incidente.

Concluzionând, putem afirma pe temeiul documentelor vremii, a rapoartelor militare ale unităților componente Diviziei a IX-a, trimise în sinteză Marelui Cartier General că misiunea trupelor române de protejare a populației civile de jafurile și abuzurile trupelor ruse în scurgere spre Rusia, de fluidizare a acestora prin fostele județe Botoșani și Dorohoi, de menținere a siguranței și ordinii a fost îndeplinită în pofida numeroaselor și enormelor dificultăți determinate de numărul imens al convoaielor ruse⁴⁶; de nerespectarea graficelor și

⁴³ *Ibidem*, fila 207.

⁴⁴ CSPAMI-Pitești, *Fond: Colecția RIJO-1, Fond Regimentul 40 Călugăreni*, Ds. 3520, fila 56 v.

⁴⁵ *Idem*, *Fond: 2272, Divizia IX-a*, Ds. 206, filele 211-212.

⁴⁶ La 24.XII.1917/6.I.1918 prin punctele Frumușica, Burdujeni, Fântânele și Vlădeni, se scurgeau dinspre Bucovina (din actualul județ Suceava) spre Basarabia 141 căruțe însoțite de soldați,

traseelor impuse, rușii fiind în permanentă căutare de alimente pentru trupe și de furaje necesare zecilor de mii de cai; a jafurilor de zi sau de noapte efectuate de aceștia; a stării deplorabile a drumurilor care făcea ca deplasarea plutoanelor, companiilor și regimentelor cu echipamentul de luptă și muniția aferentă spre punctele indicate să necesite eforturi supraomenești. Refuzul dezarmării era datorat îndeosebi propagandei bolșevice, stimulată direct de la Petrograd de praporcicul Krîlenco, numit generalisim de către Lenin.

Bibliografie

- Kirițescu. Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, vol. II, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989
- Constantinescu-Iași, P., Al. Vianu, N. Copoiu, Gh. Cazan, *Marea Revoluție socialistă din Octombrie. Schiță istorică*, Editura politică, București, 1967
- Tănăsescu, Florian, Dumitru Costea, Ion Iacoș ș.a., *Ideologie și structuri comuniste în România. 1917-1918*, Institutul național pentru studiul totalitarismului, București, 1995
- Iorga, Nicolae, *Memorii. Însemnări zilnice (mai 1917-mart 1920). Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. I, Editura „Națională” S. Ciornei
- Operațiunile și istoricul Regimentului 9 Vânători în războiul de întregirea „Neamului Românesc”. 1916-1919*, Editor, studiu introductiv, note și ilustrații de Ion I. Solcanu, Editura Enciclopedică, București, 2018
- Scurtu, Ioan, Ionuț Cojocaru, *Ion I.C. Brătianu*, Editura Enciclopedică, București, 2017
- Agrigoroaiei, Ion, *Armata română pe „frontul intern”, în Basarabia și în Bucovina (1917-1919) în: Clio în oglindiri de sine. Academicianului Alexandru Zub, Omagiu*, editat de Gheorghe Cliveti, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014

încărcate cu instrumentar tehnic, alimente, tractând chesoane, aparținând Regimentului 40, Corpul 10 Armată rus; La Brehnești (com. Costești) cantona o coloană din Regimentul 350 Infanterie; a doua zi, 25.XII.1917/7.I.1918, din aceeași direcție treceau prin Poiana 74 căruțe, 300 cai și 250 soldați din Armata a 9-a rusă, iar prin Popăuți treceau 3 parcuri de artilerie a câte 33 căruțe fiecare; 142 chesoane cu proiectile, 300 cai și 200 soldați aparținând Corpului 36. Din Reg. 40 erau raportate 12 tunuri de calibru mare și 124 chesoane; la 28.XII.1917/10.I.1918 prin zona I-ii treceau: o coloană de subzistență finlandeză cu 650 trupă, 550 cai și 250 căruțe; 3 chesoane cu 50 călăreți, 180 căruțe a un cal și 46 a doi cai din Divizia I-ii rusă; 3 ofițeri și 260 soldați cu 65 căruțe din direcția Fălticeni prin punctele Frumușica - Bivolari; în cătunul Cordon cantona o formație sanitară cu 100 oameni, 190 cai și 6 căruțe. Toate acestea erau raportate în ziua următoare derulării evenimentelor. Exemplele de mai sus nu sunt selectate, ci în succesiunea lor. Rapoartele din alte zile consemnează valori mult mai ridicate (CSPAMI-Pitești, *Fond: 2272, Divizia IX-a*, Ds. 206, filele 74, 75, 115).